

Међународни рачуноводствени стандард 33

Зарада по акцији

Циљ

1 Циљ овог Стандарда је да пропише принципе за утврђивање и презентацију зарада по акцији, како би побољшао поређења успешности пословања различитих ентитета у истом извештајном периоду, односно поређења различитих извештајних периода истог ентитета. Иако подаци о зарадама по акцији имају својих ограничења због различитих рачуноводствених политика које се могу користити за утврђивање “зараде”, конзистентно утврђен именилац побољшава финансијско извештавање. Овај Стандард се усредсређује на именилац обрасца који се користи за израчунавање зараде по акцији.

Делокруг

2 Овај Стандард се примењује на
(а) засебне или појединачне финансијске извештаје ентитета:
(i) чијим се обичним акцијама или потенцијалним обичним акцијама тргује на јавном тржишту (на домаћој или иностраној берзи или на неуређеној берзи, укључујући локална и регионална тржишта) или
(ii) који подноси или је у поступку подношења финансијских извештаја комисији за хартије од вредности или другом регулаторном органу за потребе емитовања обичних акција на јавном тржишту; и
(б) консолидоване финансијске извештаје групе чији матични ентитет:
(i) има обичне акције или потенцијалне обичне акције којима се тргује на јавном тржишту (на домаћој или иностраној берзи или на неуређеној берзи, укључујући локална и регионална тржишта) или
(ii) који подноси или је у поступку подношења финансијских извештаја комисији за хартије од вредности или другом регулаторном органу за потребе емитовања обичних акција на јавном тржишту.

3 Ентитет који обелодањује зараде по акцији израчунава и обелодањује зараде по акцији у складу са овим Стандардом.

4 Када ентитет презентује и консолидоване финансијске извештаје и засебне финансијске извештаје састављене у складу са IAS-ом 27 *Консолидовани и појединачни финансијски извештаји*, обелодањивања која захтева овај Стандард треба да буду презентована само на основу консолидованих информација. Ентитет који изабере да обелодањује зараде по акцији на основу својих појединачних финансијских извештаја презентује такве информације о зарадама по акцији само у извештају о укупном резултату. Ентитет не презентује такве информације о заради по акцији у консолидованим финансијским извештајима.

4А Ако ентитет презентује компоненте добитка или губитка у засебном билансу успеха као што се описује у параграфу 81 IAS 1 *Презентација финансијских извештаја* (ревидираног у септембру 2007. године), он презентује зараду по акцији само у том засебном извештају.

Дефиниције

5 У овом стандарду коришћени су следећи термини са одређеним значењем:

Анти-разређивање је повећање зарада по акцији или смањење губитка по акцији које произилази из претпоставке да су конвертибилни инструменти конвертовани, да су опције или варанти искоришћени или да су обичне акције издате након испуњења одређених услова.

Потенцијални споразум о акцијама је споразум о емитовању акција који зависи од испуњавања одређених услова.

Потенцијално “емитујуће” обичне акције су обичне акције које се могу емитовати за мали новчани износ или без икаквог новчаног износа или друге накнаде а након задовољавања одређених услова потенцијалног споразума о акцијама.

Разређивање је смањење зарада по акцији или повећање губитка по акцији које произилази из претпоставке да се конвертибилни инструменти конвертују, да се опције или варанти искориштавају, или да се обичне акције издају након испуњавања одређених услова.

Опције, варанти и њихови еквиваленти су финансијски инструмент који свом власнику даје право на куповину обичних акција.

Обична акција је власнички инструмент који је подређен свим другим врстама власничких инструмената.

Потенцијална обична акција је финансијски инструмент или други уговор који имаоцу даје право на обичне акције.

Опције продаје обичних акција су уговори који власнику дају право да прода обичне акције по одређеној цени у датом периоду.

6 Обичне акције учествују у расподели добити за период само након осталих врста акција, као што су приоритетне акције. Ентитет може имати више класа обичних акција. Обичне акције исте класе имају исто право на примање дивиденде.

7 Примери потенцијалних обичних акција су:

(а) финансијске обавезе или власнички инструменти, укључујући приоритетне акције, који се могу конвертовати у обичне акције;

(б) опције и варанти;

(ц) акције које би се емитовале након испуњавања услова који произилазе из уговорних споразума, као што је куповина предузећа или других средстава.

8 Термини дефинисани у IAS-у 32 *Финансијски инструменти: Презентација* се користе у овом Стандарду са значењима објашњеним у параграфу 11 IAS-а 32, осим ако није наведено другачије. IAS 32 дефинише финансијски инструмент, финансијско средство, финансијску обавезу, власнички инструмент и фер вредност, и даје упутство за примену тих дефиниција.

Одмеравање

Основна зарада по акцији

9 Ентитет израчунава износе основних зарада по акцији по основу добитка (или губитка) која припада акционарима матичног ентитета, који поседују обичне акције, и, ако се презентује, добитка или губитка из континуираног пословања који припадају тим акционарима.

10 Основне зараде по акцији се израчунавају дељењем добити или губитка који припадају акционарима матичног ентитета, који поседују обичне акције (бројилац) са пондерисаним просечним бројем обичних акција у оптицају за период (именилац).

11 Циљ информација о основним зарадама по акцији је да се омогући мерење учешћа сваке обичне акције матичног ентитета у успешности пословања тог ентитета током периода.

Зараде

12 За потребе израчунавања основне зараде по акцији, износи који се приписују власницима обичних акција матичног ентитета, када су у питању:

(а) добит или губитак из континуираног пословања који припадају матичном ентитету; и

(б) добит или губитак који се приписују матичном ентитету

су износи под (а) и (б) кориговани за износе приоритетних дивиденди након опорезивања разлике која проистиче из измиривања приоритетних акција и друге сличне ефекте приоритетних акција класификованих као капитал.

13 Све ставке прихода и расхода које припадају акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције и које су признате за период, укључујући пореске расходе и дивиденде на приоритетне акције класификоване као обавезе, укључују се у добитак или губитак за период, који припада акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције (видети IAS 1).

14 Износ приоритетних дивиденди након опорезивања који се одузима од добити или губитка је:

(а) износ након опорезивања било које приоритетне дивиденде на некумулативне приоритетне акције које су обелодањене за период; и

(б) износ приоритетних дивиденди након опорезивања за кумулативне приоритетне акције који је потребан за период, без обзира да ли су дивиденде обелодањене или не. Износ приоритетних дивиденди за период не укључује износ приоритетних дивиденди за кумулативне приоритетне акције које су плаћене или објављене током текућег периода, али се односе на претходне периоде.

15 Приоритетне акције које предвиђају ниску почетну дивиденду да би на тај начин ентитету компензовале то што је ентитет продао приоритетне акције уз дисконт, или дивиденду изнад тржишне цене у каснијим периодима да би се обештетили инвеститори за куповину приоритетних акција уз премију, понекад се називају приоритетне акције са растућом стопом. Сваки дисконт или премија приликом првобитног емитовања на приоритетне акције са растућом стопом се, за потребе израчунавања зарада по акцији, амортизује на нераспоређену добит применом метода ефективне каматне стопе и третира се као приоритетна дивиденда.

16 Приоритетне акције могу бити откупљене путем тендерске понуде ентитета акционарима. Прекорачење фер вредности накнаде исплаћене власницима приоритетних акција у односу на књиговодствену вредност приоритетних акција представља принос власника приоритетних акција и терети нераспоређену добит ентитета. Тај износ се одузима при израчунавању добити или губитка који припада акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције.

17 Ентитет може подстаћи превремену конверзију конвертибилних приоритетних акција повољним мењањем првобитних услова конверзије или плаћањем додатне накнаде. Прекорачење фер вредности обичних акција или друге плаћене накнаде у односу на фер вредност обичних акција које се могу емитовати под првобитним условима конверзије, за власнике приоритетних акција представља принос и одузима се при израчунавању добити или губитка који припадају акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције.

18 Ако књиговодствена вредност приоритетних акција буде већа од фер вредности накнаде плаћене при исплати тих акција, та разлика се додаје при израчунавању добити или губитка који припадају акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције.

Акције

19 За потребе израчунавања основне зараде по акцији, број обичних акција је пондерисани просечни број обичних акција у оптицају током периода.

20 Коришћење пондерисаног просечног броја обичних акција у оптицају током периода одражава могућност да се износ акционарског (властитог) капитала мењао током периода као резултат већег или мањег броја акција у оптицају у сваком тренутку. Пондерисани просечни број обичних акција у оптицају током периода је број обичних акција у оптицају на почетку периода, коригован бројем обичних акција откупљених или емитованих током периода помножен са фактором пондерисања. Фактор пондерисања је пропорција броја дана током којих су акције биле у оптицају и укупног броја дана у периоду; приближна вредност пондерисаног просека је одговарајућа у многим околностима.

21 Акције се обично укључују у пондерисани просечни број акција од датума када накнада постаје наплатива (што је обично датум њиховог издавања), на пример:

(а) обичне акције које су емитоване у замену за новац, укључују се када је новац постао наплатив;

(б) обичне акције које су емитоване по основи добровољног поновног улагања (реинвестирања) дивиденди од обичних или приоритетних акција, укључују се на дан реинвестирања дивиденди;

(ц) обичне акције емитоване као резултат конверзије дужничких инструмената у обичне акције, укључују се од датума на који камате престају да се обрачунавају;

(д) обичне акције емитоване уместо камата или главнице других финансијских инструмената, укључују се од датума на који камате престају да се обрачунавају;

(е) обичне акције емитоване у замену за измирење обавеза ентитета, укључују се од датума измирења обавеза;

(ф) обичне акције емитоване као накнада за куповину средства које није готовина, укључују се од датума када је куповина призната (евидентирана); и

(г) обичне акције емитоване као накнада за пружање услуга ентитету, укључују се током пружања услуга.

Када ће се обичне акције укључити, одређују услови везани за њихову емисију. Суштина сваког уговора везаног за емисију се разматра са дужном пажњом.

22 Обичне акције емитоване као део накнаде пренесене у пословној комбинацији се укључују у просечни пондерисани број акција од датума прибављања, јер стицалац укључује добити и губитке стеченог ентитета у свој извештај о укупном резултату од тог датума.

23 Обичне акције које ће се емитовати након конверзије конвертибилног инструмента чија је конверзија обавезна, укључују се у израчунавање основне зараде по акцији од датума закључивања уговора.

24 Потенцијално “емитујуће” акције се третирају као акције у оптицају и укључују се у израчунавање основне зараде по акцији само од датума када су испуњени сви неопходни услови (нпр. десили су се догађаји). Акције које се могу емитовати само након неког времена нису потенцијално “емитујуће” акције, јер је пролазак времена нешто што је извесно. Обичне акције у оптицају које су потенцијално повративе (то јест подложне су опозиву), не третирају се као акције у оптицају и изузимају се из израчунавања основне зараде по акцији све до тренутка када акције више нису подложне повлачењу.

25 [Брисан].

26 Пондерисани просечни број обичних акција у оптицају током периода, као и за све презентоване периоде, коригује се за догађаје, осим за конверзију потенцијалних обичних акција, који мењају број обичних акција у оптицају без одговарајуће промене у изворима.

27 Обичне акције се могу емитовати, односно број обичних акција у оптицају се може смањити, а да истовремено не дође до одговарајуће промене извора. На пример:

(а) капитализација или бонус-емисија (која се још назива и акцијска дивиденда тј. дивиденда исплаћена у облику нових акција);

(б) бонус-елеменат (елеменат додатног награђивања) у било којој другој емисији, на пример бонус елеменат код емисије права прече куповине за постојеће акционаре;

(ц) уситњавање (цепање) акција (тј. замена акција одређене номиналне вредности већим бројем акција мање номиналне вредности); и

(д) обрнути поступак у односу на цепање акција, тј. укрупњавање акција (или консолидација акција).

28 Код капитализације или бонус-емисије или уситњавања акција, обичне акције се емитују постојећим акционарима без додатне накнаде. Према томе, број обичних акција у оптицају се повећава без повећања извора. Број обичних акција у оптицају пре догађаја се коригује за пропорционалну промену броја обичних акција које су у оптицају, као да се догађај десио на почетку најранијег презентованог периода. На пример, у случају бонус-емисије два-за-један, број обичних акција у оптицају пре емисије се множи са три да би се добио нови укупан број обичних акција, или са два да би се добио број додатних обичних акција.

29 Консолидација (укрупњавање) обичних акција генерално смањује број обичних акција у оптицају без одговарајућег смањења извора. Међутим, када је свеукупни ефекат заправо откуп акција по фер вредности, смањење броја обичних акција у оптицају је резултат одговарајућег смањења извора. Пример је консолидација акција комбинована са посебном дивидендом. Пондерисани просечни број обичних акција у оптицају за период у

ком долази до комбиноване трансакције се коригује за смањење броја обичних акција од датума признавања посебне дивиденде.

Смањене зараде по акцији

30 Ентитет израчунава износе смањених зарада по акцији за добит (или губитак) која припада акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције и, ако се презентује, добит (или губитак) из континуираног пословања која припада тим акционарима.

31 За потребе израчунавања смањених зарада по акцији, ентитет коригује добит (или губитак) који припада акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције, и пондерисани просечни број акција у оптицају, за ефекте свих умањујућих потенцијалних обичних акција.

32 Циљ израчунавања смањених зарада по акцији је конзистентан са циљем израчунавања основних зарада по акцији – да омогуће мерење учешћа сваке обичне акције у успешности пословања ентитета – при чему се уважава ефекат свих умањујућих обичних акција у оптицају током периода. Као резултат тога:

(а) добит (или губитак) која припада акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције повећава се за износ дивиденди и камате након опорезивања признатих за период у односу на умањујуће потенцијалне обичне акције и коригује се за све друге промене прихода или расхода које би произашле из конверзије умањујућих потенцијалних обичних акција; и

(б) пондерисани просечни број обичних акција у оптицају повећава се за пондерисани просечни број додатних обичних акција које би биле у оптицају под претпоставком конверзије свих умањујућих потенцијалних обичних акција.

Зарада

33 За потребе израчунавања смањених зарада по акцији, ентитет коригује добит или губитак који припада акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције, израчунату према параграфу 12, за ефекат опорезивања:

(а) дивиденди или других ставки повезаних са умањујућим потенцијалним обичним акцијама које су одузете при израчунавању добити или губитка који припада акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције израчунате у складу са параграфом 12;

(б) камата признатих за период, које се односе на умањујуће потенцијалне обичне акције; и

(ц) осталих промена у приходима или расходима које би произашле из конверзије умањујућих потенцијалних акција.

34 Након конверзије потенцијалних обичних акција у обичне акције, ставке из параграфа 33 (а)–(ц) се више не јављају. Уместо тога, нове обичне акције ће имати право учешћа у добити или губитку који припадају акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције. Стога, добит или губитак који припадају акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције, израчунати у складу са параграфом 12 коригују се за ставке утврђене у параграфу 33 (а)–(ц) и евентуалне релевантне порезе. У расходе повезане са потенцијалним обичним акцијама спадају трошкови трансакција и дисконти обрачунати у складу са методом ефективне камате (видети параграф 9 IAS–а 39 *Финансијски инструменти: Признавање и одмеравање*, ревидиран 2003. године).

35 Конверзија потенцијалних обичних акција може водити до последичних промена у приходима или расходима. На пример, смањење расхода камате повезане са потенцијалним обичним акцијама и одговарајуће повећање добити или смањење губитка може водити до повећања расхода недискреционог плана поделе добити запосленима. За потребе израчунавања смањене зараде по акцији, добит или губитак која припада акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције коригује се за такве евентуалне последичне промене прихода или расхода.

Акције

36 За потребе израчунавања смањених зарада по акцији, број обичних акција је пондерисани просечни број обичних акција израчунат у складу са параграфима 19 и 26, плус пондерисани просечни број обичних акција које би се емитовале приликом конверзије свих умањујућих потенцијалних обичних акција у обичне акције. Сматра се да су умањујуће потенцијалне обичне акције конвертоване у обичне акције на почетку периода или, уколико се то деси касније, на датум издавања потенцијалних обичних акција.

37 Умањујуће потенцијалне обичне акције се утврђују независно за сваки презентовани период. Број умањујућих потенцијалних обичних акција укључен у период од почетка године до одређеног датума у току године на који се врши израчунавање није пондерисани просек умањујућих потенцијалних обичних акција укључених у свако израчунавање за међупериод.

38 Потенцијалне обичне акције се пондеришу за период за који су у оптицају. Потенцијалне обичне акције које се пониште или се дозволи да доспеју током периода укључују се у израчунавање смањених зарада по акцији само за део периода током ког су у оптицају. Потенцијалне обичне акције које се конвертују у обичне акције током периода укључују се у израчунавање смањених зарада по акцији од почетка периода до датума конверзије; од датума конверзије, обичне акције које произилазе укључују се и у основне и у смањене зараде по акцији.

39 Број обичних акција које би се емитовале приликом конверзије умањујућих потенцијалних обичних акција утврђује се према условима који важе за потенцијалне обичне акције. Када постоји више од једног основа за конверзију, израчунавање претпоставља најпогоднију стопу конверзије или цену извршења са становишта имаоца потенцијалних обичних акција.

40 Зависни ентитет, заједнички подухват или придружени ентитет може повремено емитовати неким странама, осим матичном ентитету, учеснику у заједничком подухвату или инвеститору, потенцијалне обичне акције које се могу конвертовати било у обичне акције зависног ентитета, заједничког подухвата или придруженог ентитета, или у обичне акције матичног ентитета, учесника у заједничком подухвату или инвеститора (ентитета који саставља финансијске извештаје). Ако те потенцијалне обичне акције зависног ентитета, заједничког подухвата или придруженог ентитета имају умањујући ефекат на основне зараде по акцији ентитета који саставља извештаје, оне се укључују у израчунавање смањених зарада по акцији.

Умањујуће потенцијалне обичне акције

41 Потенцијалне обичне акције се третирају као умањујуће када, и само када, би њихова конверзија у обичне акције смањила зараде по акцији или повећала губитак по акцији из континуираног пословања.

42 Ентитет користи добит или губитак из континуираног пословања која припада матичном ентитету као контролни број да би установио да ли су потенцијалне обичне акције умањујуће или повећавајуће. Добит или губитак из континуираног пословања који припадају матичном ентитету коригују се у складу са параграфом 12 и искључују ставке које се односе на престанак пословања.

43 Потенцијалне обичне акције су повећавајуће ако би њихова конверзија у обичне акције повећала зараде по акцији или смањила губитак по акцији из континуираног пословања. Израчунавање разређујуће зараде по акцији не претпоставља конверзију, извршење или друго емитовање потенцијалних обичних акција које би имало анти-разређујући ефекат на зараду по акцији.

44 У поступку утврђивања да ли су потенцијалне обичне акције разређујуће или анти-разређујуће, свака емисија или серија потенцијалних обичних акција се посматра одвојено, а не у тоталу. Редослед разматрања потенцијалних обичних акција може утицати на то, да ли су оне разређујуће или не. Стога, да би се максимизирало разређивање основне зараде по акцији, свака емисија или серија потенцијалних обичних акција се посматра по редоследу од највише разређујућих до најмање разређујућих, то јест умањујуће потенцијалне обичне акције са најнижом "зарадом по инкременталној акцији" се укључују у израчунавање смањених зарада по акцији пре оних које имају већу зараду по инкременталној (увешаној) акцији. Опције и варанти се начелно (обично) укључују први зато што они не утичу на бројилац калкулације.

Опције, варанти и њихови еквиваленти

45 За потребе израчунавања смањене зараде по акцији, ентитет полази од претпоставке искоришћавања својих опција и варанта који имају умањујући ефекат. Претпостављени прилив од тих инструмената се посматра као да је примљен од емисије обичних акција по просечној тржишној цени обичних акција током периода. Разлика између броја емитованих обичних акција и броја обичних акција које би биле емитоване по просечној тржишној цени обичних акција током периода се третира као емисија обичних акција без икакве накнаде.

46 Опције и варанти су умањујући уколико би довели до емисије обичних акција по цени нижој од просечне тржишне цене обичних акција током периода. Износ умањења је просечна тржишна цена обичних акција током периода смањена за цену емисије. Стога, да би се израчунале смањене зараде по акцији, са потенцијалним обичним акцијама се поступа као да садрже оба следећа уговора:

(а) уговор о емитовању одређеног броја обичних акција по њиховој просечној тржишној цени током периода. За такве обичне акције се претпоставља да имају фер цене и да нису ни умањујуће, ни анти-умањујуће. Оне се занемарују при израчунавању смањене зараде по акцији.

(б) уговор о емитовању преосталих обичних акција без икакве накнаде (потпуно бесплатно). Такве обичне акције не генеришу прилив и немају утицаја на добит или губитак који припадају обичним акцијама у оптицају. Дакле, такве акције су разређујуће и додају се броју обичних акција у оптицају приликом израчунавања разређене зараде по акцији.

47 Опције и варанти имају умањујући ефекат само када просечна тржишна цена обичних акција током периода премаши цену искоришћавања опција или вараната (то јест они су "у новцу"). Раније приказане зараде по акцији се не коригују ретроактивно за промене цена обичних акција.

47А За опције на акције и друге аранжмане плаћања акцијама на које се примењује IFRS 2 *Плаћања акцијама*, емисиона цена из параграфа 46 и употребна цена из параграфа 47 садрже фер вредност било ког добра или услуге које треба испоручити у будућности ентитету на основу акцијске опције или другог аранжмана плаћања акцијама.

48 Опције на акције запослених са фиксним или одредивим условима и обичне акције које нису везане за посебан интерес радника у случају пензионисања третирају се као опције приликом израчунавања смањених зарада по акцији, иако оне могу зависити од права радника на целу или део пензије ако да отказ пре пензионисања. Оне се третирају као да су у оптицају на датум додељивања. Опције на акције запослених које се додељују по основу учинка се третирају као потенцијално "емитујуће" акције зато што њихово издавање зависи и од испуњавања одређених услова поред протока времена.

Конвертибилни инструменти

49 Умањујући ефекат конвертибилних инструмената одражава се у смањеним зарадама по акцији у складу са параграфима 33 и 36.

50 Конвертибилне приоритетне акције су повећавајуће кад год износ дивиденде на такве акције обелодањен или акумулиран за текући период по обичној акцији која се може добити приликом конверзије, премаши основну зараду по акцији. Слично, конвертибилни дуг је повећавајући кад год његова камата (без пореза и других промена у приходима или расходима) по обичној акцији која се може добити приликом конверзије премаши основне зараде по акцији.

51 Откуп или подстакнута убрзана конверзија конвертибилних приоритетних акција може утицати само на део ранијих конвертибилних приоритетних акција у оптицају. У таквим случајевима, евентуални вишак накнаде који се помиње у параграфу 17 приписује се оним акцијама које се откупе или конвертују за потребе утврђивања да ли су преостале приоритетне акције у оптицају умањујуће. Откупљене или конвертоване акције се разматрају одвојено од оних акција које нису откупљене или конвертоване.

Акције које су потенцијално емитујуће

52 Као и код израчунавања основних зарада по акцији, потенцијално емитујуће обичне акције третирају се као да су у оптицају и укључују се у израчунавање смањених зарада по акцији ако су задовољени услови (то јест десили су се догађаји). Потенцијално емитујуће акције се укључују од почетка периода (или од датума уговора о потенцијалним акцијама, ако је он каснији). Ако услови нису испуњени, број потенцијално емитујућих акција укључен у израчунавање смањених зарада по акцији заснива се на броју акција које би се могле издати ако би крај периода представљао и крај потенцијалног периода. Преправљање није дозвољено ако услови нису задовољени када истекне потенцијални период.

53 Ако је стицање или одржавање одређеног износа зарада за период услов за потенцијалну емисију и ако је тај износ добијен на крају извештајног периода, али се мора одржавати још неко време након краја извештајног периода, онда се, приликом израчунавања смањених зарада по акцији, додатне обичне акције третирају као да су у оптицају, ако им је ефекат умањујући. У том случају, израчунавање смањених зарада по акцији заснива се на броју обичних акција које би биле емитоване када би износ зарада на крају извештајног периода био износ зарада на крају потенцијалног периода. Пошто се зараде могу променити у будућем периоду, израчунавање основних зарада по акцији не укључује такве потенцијално емитујуће обичне акције до краја потенцијалног периода, јер нису испуњени сви неопходни услови.

54 Број обичних акција које су потенцијално емитујуће може да зависи од будуће тржишне цене обичних акција. У том случају, ефекат је умањујући, израчунавање смањених зарада по акцији се заснива на броју обичних акција које би се емитовале ако би тржишна цена на крају извештајног периода била тржишна цена на крају потенцијалног периода. Ако је услов заснован на просечним тржишним ценама током временског периода који траје и након краја извештајног периода, користи се просек за временски период који је протекао. Пошто тржишна цена може да се промени у будућем периоду, израчунавање основних зарада по акцији не укључује такве потенцијално емитујуће обичне акције до краја потенцијалног периода јер нису задовољени сви неопходни услови.

55 Број обичних акција које су потенцијално емитујуће може да зависи од будућих зарада и будућих цена обичних акција. У таквим случајевима, број обичних акција које су укључене у израчунавање смањених зарада по акцији заснива се на оба услова (то јест на зарадама до данас и на тржишној цени на крају извештајног периода). Потенцијално емитујуће обичне акције се не укључују у израчунавање смањених зарада по акцији осим ако су испуњена оба услова.

56 У другим случајевима, број обичних акција које су потенцијално емитујуће зависи од других услова, а не од зараде или тржишне цене (на пример, отварања одређеног броја малопродаја). У таквим случајевима, под претпоставком да садашњи статус услова остане непромењен до краја потенцијалног периода, потенцијално емитујуће обичне акције се укључују у израчунавање смањених зарада по акцији у складу са статусом на крају извештајног периода.

57 Потенцијално емитујуће потенцијалне обичне акције (изузев оних које су покривене потенцијалним уговором о акцијама, као што су потенцијално емитујући конвертибилни инструменти) укључују се у израчунавање смањених зарада по акцији на следећи начин:

(а) ентитет утврђује да ли се може претпоставити да се потенцијалне обичне акције могу емитовати на основу услова утврђених за њихово емитовање у складу са одредбама параграфа 52–56 које се односе на потенцијалне обичне акције; и

(б) ако те потенцијалне обичне акције треба да имају као последицу смањење зараде по акцији, ентитет утврђује свој утицај на израчунавање смањених зарада по акцији придржавајући се одредби за опције и варанте из параграфа 45–48, одредби за конвертибилне инструменте из параграфа 49–51, одредби за уговоре који се могу измирити обичним акцијама или у новцу из параграфа 58–61, или других сходних одредби.

Међутим, за потребе израчунавања смањених зарада по акцији не полази се од претпоставке искоришћавања или конверзије, осим ако се не полази од претпоставке искориштавања или конверзије сличних потенцијалних обичних акција у оптицају које нису потенцијално емитујуће.

Уговори који се могу измирити обичним акцијама или у новцу

58 Када ентитет емитује уговор који се може измирити обичним акцијама или у новцу, а по избору ентитета, он треба да пође од претпоставке да ће уговор бити измирен обичним акцијама, и потенцијалне обичне акције које из тога произилазе треба да буду укључене у смањене зараде по акцији, ако им је ефекат умањујући.

59 Ако се такав уговор, за потребе рачуноводства, презентује као имовина или обавеза, или има компоненту капитала и компоненту обавезе, ентитет коригује бројилац за све промене добити или губитка које би настале током периода да је уговор у целини био у класификован као власнички инструмент. То кориговање је слично кориговањима која се захтевају параграфом 33.

60 За уговоре који се могу измирити обичним акцијама или у новцу према избору имаоца опције за потребе израчунавања смањених зарада по акцијама користи се оно што је више умањујуће: измирење у новцу или измирење у акцијама.

61 Пример уговора који се може измирити обичним акцијама или у новцу је дужнички инструмент који, по доспећу, даје ентитету неограничено право да измири главницу у новцу или у сопственим обичним акцијама. Други пример је писана опција продаје која даје имаоцу избор измирења обичним акцијама или у новцу.

Купљене опције

62 Уговори као што су купљене опције продаје акција и купљене опције куповине акција (то јест опције које има ентитет на своје сопствене обичне акције) се не укључују у израчунавање смањених зарада по акцији, јер би њихово укључивање било повећавајуће. Опција продаје акција би се искористила само када би цена искоришћавања била виша од тржишне цене, а опција куповине би се искористила само ако би цена искоришћавања била нижа од тржишне.

Писане опције продаје акција

63 Уговори којима се од ентитета захтева да поново откупи сопствене акције, као што су писане опције продаје и термински уговори куповине, одражавају се у израчунавању смањених зарада по акцији ако је ефекат умањујући. Ако су ти уговори "у новцу" током периода (то јест цена искоришћавања или измирења је изнад просечне тржишне цене за период), потенцијални умањујући ефекат на зараде по акцији се израчунава на следећи начин:

(а) полази се од претпоставке да ће се на почетку периода емитовати довољно обичних акција (по просечној тржишној цени током периода) да би се добио прилив потребан за испуњење уговора;

(б) полази се од претпоставке да се прилив од емитовања користи да би се испунио уговор (то јест да се поново откупе обичне акције); и

(ц) инкременталне обичне акције (разлика између броја обичних акција за које се претпоставља да су емитоване и броја обичних акција примљених од извршења уговора) се укључују у израчунавање смањених зарада по акцији.

Ретроактивна кориговања

64 Ако се број обичних или потенцијалних обичних акција у оптицају повећа као резултат капитализације, бонус-емисије или уситњавања акција, или се смањи као резултат укрупњавања (консолидације) акција, израчунавање основних и смањених зарада по акцији за све презентоване периоде се коригује ретроактивно. Ако се те промене десе након извештајног периода, али пре него што се финансијски извештаји одобре за издавање, израчунавања по акцији за те и све презентоване финансијске извештаје из претходних периода се заснивају на новом броју акција. Чињеница да израчунавања по акцији одражавају такве промене броја акција се обелодањује. Уз то, основне и разређене зараде по акцији за све презентоване периоде се коригују ретроактивно за ефекте грешака и прилагођавања који произилазе из промена рачуноводствених политика.

65 Ентитет не преправља зараде по акцији за било који презентовани претходни период због промена претпоставки које су коришћене за израчунавање зараде по акцији или за конверзију потенцијалних обичних акција у обичне акције.

Презентација

66 Ентитет у извештају о укупном резултату презентује основне и разређене зараде по акцији за добит или губитак из континуираног пословања који припада акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције и за добит или губитак који припада тим акционарима матичног ентитета за период, и то за сваку класу обичних акција са различитим правом учешћа у подели добити за период. Ентитет придаје исти значај основној и разређеној заради по акцији приликом презентовања, за све презентоване периоде.

67 Зарада по акцији се презентује за сваки период за који се презентује и извештај о укупном резултату. Ако се о смањеној заради по акцији извештава у барем једном периоду, онда се о њој извештава у свим презентованим периодима, чак и ако је једнака основној заради по акцији. Ако су основне и смањене зараде по акцији једнаке, може се извршити двострука презентација у једном реду извештаја о укупном резултату.

67А Ако ентитет презентује компоненте добити или губитка у засебном билансу успеха као што се описује у

параграфу 81 IAS 1 (ревидираног 2007. године), он презентује основну и разређену зараду по акцији у том засебном извештају, као што се захтева у параграфу 66 и 67.

68 Ентитет који извештава о престанку пословања обелодањује основне и смањене износе по акцији за престанак пословања или у извештају о укупном резултату или у напоменама.

68А Ако ентитет презентује компоненте добити или губитка у засебном билансу успеха као што се описује у параграфу 81 IAS 1 (ревидираног 2007. године), он презентује основну и разређену зараду по акцији за престанак пословања у том засебном извештају или у напоменама, као што се захтева у параграфу 68.

69 Ентитет презентује основне и смањене зараде по акцији чак и ако су њихови износи негативни (односно губитак по акцији).

Обелодањивање

70 Ентитет обелодањује следеће:

(а) износе који се користе као бројиоци при израчунавању основних и смањених зарада по акцији, и усклађивање тих износа са добитком или губитком који припадају матичном ентитету за дати период. Усклађивање треба да укључи појединачни ефекат сваке класе инструмената која утиче на зараде по акцији.

(б) пондерисани просечни број обичних акција који се користи као именилац при израчунавању основних и смањених зарада по акцији, и међусобно усклађивање тих именилаца. Усклађивање укључује појединачни ефекат сваке класе инструмената на зараде по акцијама.

(ц) инструменте (укључујући и потенцијално емитујуће акције) који би потенцијално могли умањити основне зараде по акцији у будућности, али нису били укључени у израчунавање смањених зарада по акцији јер су анти-умањујући за презентовани(е) период(е).

(д) опис трансакција везаних за обичне акције или потенцијалне обичне акције, изузев оних које су евидентирани на складу са параграфом 64, које се дешавају након извештајног периода и које би значајно промениле број обичних акција или потенцијалних обичних акција у оптицају на крају периода да су се десиле пре краја извештајног периода.

71 Примери трансакција у параграфу 70 (д) укључују:

(а) емисију акција за новац;

(б) емисију акција када се прилив од емисије користи за отплату дуга или приоритетних акција у оптицају на крају извештајног периода;

(ц) откуп обичних акција у оптицају;

(д) конверзију или искоришћавање потенцијалних обичних акција у оптицају на крају извештајног периода у обичне акције;

(е) емитовање опција, вараната, или конвертибилних инструмената; и

(ф) испуњење услова који би довели до емисије потенцијално емитујућих акција.

Износи зараде по акцији се не коригују за такве трансакције које се обављају након извештајног периода јер такве трансакције не утичу на износ капитала који се користи за стварање добити или губитка за период.

72 Финансијски инструменти и други уговори који генеришу потенцијалне обичне акције могу садржати услове који утичу на одмеравање основних и разређених зарада по акцији. Ти услови могу одређивати да ли су потенцијалне обичне акције умањујуће, и ако јесу, какав је ефекат на пондерисани просечни број акција у оптицају и евентуална последична кориговања добити или губитка који припадају акционарима који поседују обичне акције. Обелодањивање услова таквих финансијских инструмената и других уговора се препоручује, уколико није обавезно према некој другој одредби (видети IFRS 7 *Финансијски инструменти: обелодањивања*).

73 Ако ентитет обелодани, поред основних и разређених зарада по акцији, износе по акцији применом неке исказане компоненте извештаја о укупном резултату, изузев оне коју овај Стандард захтева, такви износи се израчунавају применом пондерисаног просечног броја обичних акција утврђеног у складу са овим Стандардом. Основни и смањени износи по акцији који се односе на такву компоненту се обелодањују као једнако значајни и презентују се у напоменама. Ентитет наводи основицу на којој се утврђује бројилац, као и да ли су износи по акцији износи пре или после опорезивања. Ако се користи компонента извештаја о укупном резултату која није исказана као ставка извештаја о укупном резултату, врши се усклађивање између коришћене компоненте и ставке која је исказана у извештају о укупном резултату.

73А Параграф 73 се примењује и на ентитет који поред основне и разређене зараде по акцији обелодањује и износе по акцији коришћењем компоненте засебног биланса успеха о којој је извештено (као што се описује у параграфу 81 IAS 1 (ревидираног 2007. године)), осим компоненте која се захтева овим стандардом.

Датум ступања на снагу

74 Ентитети примењују овај Стандард за годишње периоде који почињу на дан 1. јануара 2005. или касније. Ранија примена се препоручује. Ако ентитет почне да примењује Стандард пре 1. јануара 2005. године он ту чињеницу обелодањује.

74A Објављивањем IAS 1 (ревидираног 2007. године) измењена је терминологија у свим IFRS. Осим тога су додати параграфи 4A, 67A, 68A и 73A. Ентитет примењује те измене за годишње периоде који почињу 1. јануара 2009. године или касније. Ако ентитет буде примењивао IAS 1 (ревидиран 2007. године) за неки ранији период, примењиваће и измене за тај ранији период.

Повлачење осталих саопштења

75 Овим Стандардом се замењује IAS 33 *Зараде по акцији* (објављен 1997. године).

76 Овим Стандардом се замењује SIC-24 *Зараде по акцији – Финансијски инструменти и други уговори који се могу измирити у акцијама*.

Прилог А

Упутство за примену

Овај Прилог је саставни део Стандарда.

Добит или губитак који припадају матичном ентитету

A1 За потребе израчунавања зарада по акцији на основу консолидованих финансијских извештаја, за добит или губитак који припадају матичном ентитету се сматрају добит или губитак консолидованог ентитета након кориговања за учешћа без права контроле.

Емитовање права

A2 Емисија обичних акција у време искоришћавања или конверзије потенцијалних обичних акција обично не доводи до бонус–елемента. То је зато што се потенцијалне обичне акције обично емитују за пуну вредност, што доводи до пропорционалне промене ресурса који ентитету стоје на располагању. Међутим, код емисије права цена искоришћавања је знатно нижа од фер вредности акција. Стога, као што је наведено у параграфу 27(б), таква емисија права прече куповине укључује бонус–елемент. Ако се емисија права понуди свим постојећим акционарима, број обичних акција који треба користити при израчунавању основних и смањених зарада по акцији за све периоде пре емисије права представља број обичних акција у оптицају пре емисије, помножен са следећим фактором:

Фер вредност по акцији непосредно пре искоришћења
права

Теоретска “ex-rights” фер вредност по акцији без прва
првенства

Теоретска “ ex-rights” фер вредност по акцији израчунава се тако што се укупна тржишна вредност акција непосредно пре искориштавања права дода приливу од искориштавања права, и подели са бројем акција у оптицају након искориштавања права. Када треба да се јавно тргује правима, независно од акција, пре датума искориштавања, фер вредност за потребе овог израчунавања се утврђује на крају последњег дана током ког се акцијама тргује заједно са правима.

Контролни број

A3 Ради илустрације примене идеје контролног броја према параграфима 42 и 43, претпоставимо да ентитет има добит од континуираног пословања која припада матичном ентитету у износу од 4.800 н.ј., губитак од прекинутог пословања који припада матичном ентитету (од 7.200 н.ј.), губитак који припада матичном ентитету (од 2.400,00 н.ј.) те 2.000 обичних и 400 потенцијалних обичних акција у оптицају. Основне зараде по акцији ентитета су 2,40 н.ј. за континуирано пословање, (3,60 н.ј.) за прекинуто пословање и (1,20 н.ј.) за губитак. 400 потенцијалних обичних акција се укључују у израчунавање смањених зарада по акцији јер је резултирајући износ зараде по акцији од 2,00 н.ј. за континуирано пословање умањујући, под претпоставком да ни губитак ни добитак не утичу на тих 400 потенцијалних обичних акција. Пошто добит из континуираног пословања која се може приписати матичном ентитету представља контролни број, ентитет такође укључује тих 400 потенцијалних обичних акција у израчунавање других износа зарада по акцији, иако су износи зарада по акцији који произилазе анти–умањујући за своје упоредиве износе основних зарада по акцији, тј. губитак по акцији је мањи [(3,00 н.ј.) по акцији за губитак од обустављеног пословања и (1,00 н.ј.) по акцији за губитак].

Просечна тржишна цена обичних акција

A4 За потребе израчунавања смањених зарада по акцији, просечна тржишна цена обичних акција за које се претпоставља да су емитоване, израчунава се на основу просечне тржишне цене обичних акција током периода. Теоретски, свака тржишна трансакција за обичне акције ентитета би се могла укључити у утврђивање просечне тржишне цене. У пракси је, међутим, обично довољан једноставан просек седмичних или месечних цена.

A5 Генерално посматрано, закључне тржишне цене су адекватне за израчунавање просечне тржишне цене. Међутим, када цене имају велике флукуације, просек високих и ниских цена обично даје репрезентативнију цену. Метод који се користи за израчунавање просечне тржишне цене се користи конзистентно, осим ако више није репрезентативан јер су се услови променили. На пример, ентитет који, током неколико година релативно стабилних цена, за израчунавање просечне тржишне цене користи закључне тржишне цене, могао би прећи на просек високих и ниских цена ако цене почну јако да флукуирају а закључне тржишне цене више не дају репрезентативну просечну цену.

Опције, варанти и њихови еквиваленти

A6 Претпоставља се да се опције или варанти везани за куповину конвертибилних инструмената искоришћавају за куповину конвертибилних инструмената кад год су просечне цене и конвертибилног инструмента и обичних акција које се могу добити при конверзији изнад цене искоришћавања опција или

варанта. Међутим, од претпоставке искориштавања се полази само ако се истовремено полази и од претпоставке конверзије сличних конвертибилних инструмената у опцијају, ако их има.

A7 Опције или варанти могу дозвољавати или захтевати тендерску понуду дужничких или других инструмената ентитета (или његовог матичног или зависног ентитета) при плаћању целокупне цене искориштавања или једног њеног дела. Приликом израчунавања смањених зарада по акцији, те опције или варанти имају умањујући ефекат ако (а) просечна тржишна цена одговарајућих обичних акција за период премашу цену искориштавања или (б) је продајна цена инструмента који треба да иде на тендерску понуду нижа од цене по којој инструмент може да се понуди на тендеру у складу са уговором о опцији или варанту, а одговарајући дисконт формира ефективну цену искориштавања која је нижа од тржишне цене обичних акција које се могу добити приликом искориштавања. При израчунавању смањених зарада по акцији, претпоставља се да ће се те опције или варанти искористити, као и да ће дужнички или други инструменти бити понуђени на тендеру. Ако је понуда у новцу повољнија за власника опције или варанта и уговор је дозвољава, онда се полази од претпоставке да ће до ње и доћи. Камате (без пореза) на евентуални дуг за који се претпоставља да ће бити предмет тендерске понуде, се поново додају као кориговање бројиоца.

A8 Слично се третирају приоритетне акције које имају сличне услове, или други инструменти који носе опције конверзије које инвеститору дозвољавају да плати у готовом за бољу стопу конверзије.

A9 Услови неких опција или вараната могу захтевати да се прилив од искориштавања тих инструмената употреби за откуп дужничких или других инструмената ентитета (или његовог матичног или зависног ентитета). При израчунавању смањених зарада по акцији, претпоставља се да ће те опције или варанти бити искоришћени и прилив употребљен за откуп дуга по његовој просечној тржишној цени, а не за куповину обичних акција. Међутим, део прилива примљеног од искориштавања за који се превазилази износ коришћен за извршени откуп дуга разматра се (то јест претпоставља се да се искоришћава за поновни откуп обичних акција) за потребе израчунавања смањених зарада по акцији. Камата (без пореза) на дуг за који се претпоставља да је откупљен поново се додаје као кориговање бројиоца.

Писане опције продаје акција

A10 Ради илустрације примене параграфа 63, претпоставимо да ентитет има у опцијају 120 писаних опција продаје на његове обичне акције, чија је цена искориштавања 35 н.ј. Просечна тржишна цена обичних акција за период је 28 н.ј. При израчунавању смањених зарада по акцији, ентитет полази од претпоставке да је на почетку периода емитовао 150 акција по цени од 28 н.ј. по акцији да би задовољило своју обавезу везано за опцију продаје која износи 4.200 н.ј. Разлика између 150 емитованих обичних акција и 120 обичних акција примљених кроз испуњавање обавеза по опцијама продаје (30 инкременталних обичних акција) се додаје имениоцу при израчунавању смањених зарада по акцији.

Инструменти зависних ентитета, заједничких подухвата и придружених ентитета

A11 Потенцијалне обичне акције зависног ентитета, заједничког подухвата или придруженог ентитета које се могу конвертовати било у обичне акције зависног ентитета, заједничког подухвата или придруженог ентитета, или у обичне акције матичног ентитета, учесника у заједничком подухвату или инвеститора (ентитета који подноси финансијске извештаје, тј. извештајног ентитета) укључују се у израчунавање смањених зарада по акцији на следећи начин:

(а) инструменти које емитује зависни ентитет, заједнички подухват или придружени ентитет који својим власницима омогућавају да добију обичне акције зависног ентитета, заједничког подухвата или придруженог ентитета укључују се у израчунавање података о смањеним зарадама по акцији зависног ентитета, заједничког подухвата или придруженог ентитета. Те зараде по акцији се затим укључују у израчунавање зарада по акцији ентитета који саставља финансијске извештаје на основу власништва извештајног ентитета над инструментима зависног ентитета, заједничког подухвата или придруженог ентитета.

(б) инструменти зависног ентитета, заједничког подухвата или придруженог ентитета који се могу конвертовати у обичне акције извештајног ентитета се за потребе израчунавања смањених зарада по акцији сматрају делом потенцијалних обичних акција извештајног ентитета. Слично томе, опције или варанти које је емитовао зависни ентитет, заједнички подухват или придружени ентитет да би купио обичне акције извештајног ентитета, се при израчунавању консолидованих смањених зарада по акцији сматрају делом потенцијалних обичних акција извештајног ентитета.

A12 За потребе утврђивања ефекта зарада по акцији инструмената које емитује извештајни ентитет и који се могу конвертовати у обичне акције зависног ентитета, заједничког подухвата или придруженог ентитета, полази се од претпоставке да су инструменти конвертовани и бројилац (добит или губитак који се могу приписати акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције) коригован како је неопходно у складу са параграфом 33. Поред тих корекција, бројилац се још коригује и за све промене добити или губитка које евидентира извештајни ентитет (као што су приход од дивиденди или приход од метода удела) које се могу приписати повећању броја обичних акција у опцијају зависног ентитета, заједничког подухвата или придруженог ентитета које је резултат претпостављене конверзије. Именилац се не мења при израчунавању смањених зарада по акцији, јер се број обичних акција извештајног ентитета у опцијају не би променио после претпостављене

конверзије.

Власнички инструменти који носе право учешћа у расподели добити и обичне акције две класе

A13 Капитал неких ентитета укључује:

(а) инструменте који учествују у расподели дивиденди заједно са обичним акцијама према унапред утврђеној формули (нпр. два за један) при чему се понекад граница тог учешћа повећа (нпр. до одређеног износа по акцији, али не преко њега).

(б) класу обичних акција са стопом дивиденде која се разликује од стопе дивиденде друге класе обичних акција, али без права приоритета.

A14 За потребе израчунавања смањених зарада по акцији, полази се од претпоставке конвертовања инструмената из параграфа А 13 који се могу конвертовати у обичне акције, ако је ефекат умањујући. Код оних инструмената који се не могу конвертовати у неку класу обичних акција, добит или губитак за период се алоцирају на различите класе акција и власничке инструменте који учествују у расподели добити у складу са њиховим правима на дивиденду или другим правима да учествују у нераспоређеној заради. Да би се израчунале основне и смањене зараде по акцији:

(а) добит или губитак који припадају акционарима матичног ентитета који поседују обичне акције се коригује (добит се смањује, а губитак повећава) за износ дивиденди објављених за период за сваку класу акција и за уговорни износ дивиденди (или камате на обвезнице које имају право учешћа у расподели добити) који се мора платити за тај период (на пример, неплаћене кумулативне дивиденде).

(б) преостала добит или губитак се алоцирају на обичне акције и власничке инструменте који имају право учешћа у расподели добити (партиципативне власничке инструменте) у мери у којој сваки од тих инструмената учествује у зарадама као да је расподељена сва добит или губитак за период. Укупна добит или губитак који се расподељује на сваку класу власничких инструмената утврђује се сабирањем износа алоцираног на дивиденде и износа алоцираног на инструменте који имају право учешћа у расподели добити.

(ц) укупни износ добити или губитка распоређен на сваку класу власничких инструмената дели се бројем инструмената у оптицају на које се алоцирају зараде да би се утврдила зарада по акцији за дати инструмент.

За потребе израчунавања смањених зарада по акцији, све потенцијалне обичне акције за које се полази од претпоставке да су емитоване, укључују се у обичне акције у оптицају.

Делимично плаћене акције

A15 Када су обичне акције емитоване, али нису у потпуности плаћене, оне се при израчунавању основних зарада по акцији третирају као део (фракција) обичне акције у оној мери у којој могу да учествују у дивидендама за период у односу на потпуно плаћену обичну акцију.

A16 У мери у којој те делимично плаћене акције не могу да учествују у дивидендама за период, оне се при израчунавању смањених зарада по акцији третирају као еквивалент вараната или опција. Претпоставља се да преостали неплаћени износ представља прилив који се користи за куповину обичних акција. Број акција које су укључене у смањене зараде по акцији је разлика између броја уписаних акција и броја акција за које се претпоставља да су купљене.